

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 7 Δεκεμβρίου 2016, με την εξής σύνθεση : Ιωάννης Σαρμάς, Προεδρεύων Αντιπρόεδρος, Σωτηρία Ντούνη, Χρυσούλα Καραμαδούκη, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού και Αγγελική Μαυρουδή, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Μαρία Αθανασοπούλου, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Βασιλική Σοφianού, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομμάτη, Ευαγγελία Σεραφή, Κωνσταντίνος Κρέπης και Ειρήνη Κατσικέρη, Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας : Μιχαήλ Ζυμής.

Για να δικάσει την από 30.5.2014 (αριθμ. κατάθ. 32977/2014) αίτηση και τους 30.8.2016 προσθέτους λόγους (αριθμ. κατάθ. .../2.9.2016) της δημοτικής επιχείρησης του Δήμου ... με την επωνυμία «ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ», που εδρεύει στη και εκπροσωπείται νόμιμα, η οποία παραστάθηκε δια των πληρεξουσίων δικηγόρων της Ανδρέα Ματθαίου (ΔΣΑ/14376) και Παναγιώτη Ζυγούρη (ΔΣΑ/ 6216).

κ α τ ά : α) του Ελληνικού Δημοσίου, νόμιμα εκπροσωπούμενου, το οποίο παραστάθηκε διά του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Κωνσταντίνου Παπαγεωργίου, β) του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, ο οποίος παραστάθηκε δια του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Κωνσταντίνου Παπαγεωργίου.

Με την αίτηση αυτή η αιτούσα επιδιώκει την αναίρεση της 1223/2014 απόφασης του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε :

Τους πληρεξουσίου δικηγόρους της αιτούσας, οι οποίοι ζήτησαν να γίνει δεκτή η αίτηση αναίρεσης.

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, που ζήτησε την απόρριψη της αίτησης.

Το Γενικό Επίτροπο Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος ανέπτυξε την από 7.12.2016 γνώμη του και πρότεινε την απόρριψη αυτής.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη, με παρόντες τους Δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τις Αντιπροέδρους Σωτηρία Ντούνη και Μαρία Βλαχάκη και τις Συμβούλους Βασιλική Ανδρεοπούλου και Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, που είχαν κώλυμα (άρθρα 11 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 και 78 παρ. 2 του π.δ. 1225/1981), καθώς και τη Σύμβουλο Ειρήνη Κατσικέρη, που αποχώρησε από τη διάσκεψη, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 1968/1991.

**Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου του Ελεγκτικού Συνεδρίου
Ευαγγελίας - Ελισάβετ Κουλουμπίνη και
Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα
Σκέφθηκε κατά το νόμο**

1. Για την υπό κρίση αίτηση, με την οποία ζητείται η αναίρεση της 1223/2014 απόφασης του Ι Τμήματος, καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο (βλ. ... Θ' διπλότυπο είσπραξης τύπου Α' της Δ.Ο.Υ. ...).

2. Το Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 1 του π.δ/τος 1225/1981 (φ. 304 Α') είναι διάδικος στη παρούσα δίκη, εκπροσωπείται κατά το άρθρο 11 παρ. 1 του ιδίου π.δ/τος και το άρθρο 1 παρ. 1 του «Κώδικος νόμων περί δικών του Δημοσίου» (κανονιστικό διάταγμα της 26^{ης} Ιουνίου/10^{ης} Ιουλίου 1944, φ. 139 Α') από τον Υπουργό των Οικονομικών και όχι από τον Υπουργό που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, ως εν προκειμένω, τον Υπουργό Απασχόλησης και Κοινωνικής Ασφάλισης (ήδη Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης). Κατά συνέπεια, ο Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης απαραδέκτως παραστάθηκε στο ακροατήριο κατά τη συζήτηση της κρινόμενης αίτησης αναίρεσης, αφού δεν νομιμοποιείται παθητικώς στην παρούσα δίκη, και πρέπει να αποβληθεί.

3. Η κρινόμενη αίτηση ασκήθηκε εμπρόθεσμα και κατά τα λοιπά νομότυπα. Επομένως, αφού τηρήθηκε η νόμιμη προδικασία, η αίτηση αυτή είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να εξετασθεί κατά το βάσιμο των λόγων αυτής.

4. Με την κρινόμενη αίτηση, η αναιρεσείουσα ζητεί την εξαφάνιση της 1223/2014 απόφασης του Ι Τμήματος που απέρριψε την έφεσή της κατά της .../3.9.2009 απόφασης της Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας με την οποία επιβλήθηκε εις βάρος της δημοσιονομική διόρθωση, ποσού 393.839,76 ευρώ, το οποίο φέρεται ότι της καταβλήθηκε αχρεώστητα από κοινοτικούς και εθνικούς πόρους υπό την ιδιότητά της ως τελικού δικαιούχου της πράξης «Επιχορήγηση της Δημοτικής Επιχείρησης

... για τη συνέχιση της λειτουργίας δομής φύλαξης βρεφών και νηπίων στο Δήμο ...» στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση».

5. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, στην ελάχιστονα πρόταση αυτής, διαλαμβάνει τα ακόλουθα: Η πράξη «Επιχορήγηση της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης ... για τη συνέχιση της λειτουργίας δομής φύλαξης βρεφών και νηπίων στο Δήμο ...» με τελικό δικαιούχο την εκκαλούσα (ήδη αναιρεσείουσα) εντάχθηκε στο Μέτρο 5.2. «Στήριξη της λειτουργίας και της ποιοτικής αναβάθμισης των μονάδων και υπηρεσιών εξυπηρέτησης παιδιών, ηλικιωμένων και λοιπών πληθυσμιακών ομάδων που χρήζουν ιδιαίτερης φροντίδας» του Άξονα Προτεραιότητας 5 «Βελτίωση της πρόσβασης και της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» 2000-2006 του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης με την 1105/28.2.2002 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Διαχείρισης Κοινοτικών και Άλλων Πόρων του τότε Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Σύμφωνα με την απόφαση ένταξης, όπως τροποποιήθηκε με την 225962/8.3.2005 όμοια, η πράξη αυτή, η διάρκεια υλοποίησης της οποίας ορίστηκε από 1.1.2002 έως 28.2.2006, ήταν συνολικού προϋπολογισμού 775.006,60 ευρώ, εκ των οποίων, με δεδομένη την κοινοτική χρηματοδότηση κατά ποσοστό 75% για την περίοδο από 1.1.2002 έως 28.2.2004 και κατά ποσοστό 65% για την περίοδο από 1.3.2004 έως 28.2.2006, 542.527,58 ευρώ βάρυναν το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και 232.479,02 ευρώ την εθνική συμμετοχή. Μετά την περάτωση της πράξης και αφού στην εκκαλούσα είχε ήδη καταβληθεί το σύνολο της χρηματοδότησης για τις δαπάνες που είχε πραγματοποιήσει (761.566,45 ευρώ), διενεργήθηκε, στις 19.3.2008, επιτόπιος έλεγχος εκτέλεσης της πράξης από ομάδα της αρμόδιας Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης, κατά τον οποίο από το τηρούμενο «μητρώο μαθητών», που επιδείχθηκε στους ελεγκτές, διαπιστώθηκε η εκ μέρους της εκκαλούσας είσπραξη μηνιαίων "τροφείων" για τη φύλαξη βρεφών και νηπίων. Το συνολικό ποσό των "τροφείων" αυτών, κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της πράξης ανήλθε σε 393.839,76 ευρώ, όπως αναλύεται από την σχετικώς συνταχθείσα 209/22.4.2008 έκθεση ελέγχου για την περίοδο από 1.1.2002 έως 28.2.2006, με την αιτιολογία δε ότι συνιστούσε έσοδο, κατά την έννοια του Κανονισμού (ΕΚ) 1685/2000, κρίθηκε από τους Ελεγκτές ότι έπρεπε να αφαιρεθεί πλήρως από τις επιλέξιμες δαπάνες και να επιστραφεί από την εκκαλούσα. Κατά της ως άνω έκθεσης ελέγχου, που εγκρίθηκε με την .../4.8.2008 απόφαση της Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και, μαζί με την απόφαση αυτή, κοινοποιήθηκε στην εκκαλούσα στις 4.11.2008, η τελευταία υπέβαλε τις από 4.12.2008 αντιρρήσεις, οι οποίες, όμως, κρίθηκαν αβάσιμες και απορρίφθηκαν με την .../21.4.2009 απόφαση της ίδιας Υπουργού. Έτσι εκδόθηκε η προσβληθείσα

ενώπιον του Τμήματος απόφαση, με την οποία επιβλήθηκε σε βάρος της εκκαλούσας, και ήδη αναιρεσείουσας, δημοσιονομική διόρθωση ποσού 393.839,76 ευρώ, επιμεριζόμενο με βάση το χρηματοδοτικό σχήμα της πράξης και τα διαλαμβανόμενα στην έκθεση ελέγχου, σε 274.864,35 ευρώ υπέρ του ΕΚΤ και 118.975,41 ευρώ, ως εθνική συμμετοχή, και αιτία ανάκτησης ότι επρόκειτο για «το ύψος των μηνιαίων [τροφείων] τα οποία έχει λάβει η Δημοτική Επιχείρηση για τη φύλαξη των βρεφών και των νηπίων και σύμφωνα με τον κανονισμό Ε.Ε.1685/2000 (...) αντιπροσωπεύουν πόρους που μειώνουν το ποσό της χρηματοδοτικής συμμετοχής των διαρθρωτικών ταμείων που απαιτείται για την (...) πράξη».

6. Το δικάσαν Τμήμα έκρινε ότι η ένδικη δημοσιονομική διόρθωση «παρίσταται νόμιμη, χωρίς, ως εκ της επιβαλλόμενης, κατά τις οικείες διατάξεις, αφαίρεσης από τις επιλέξιμες δαπάνες των εσόδων εν γένει, που προκύπτουν στο πλαίσιο και λόγω της συγχρηματοδοτούμενης πράξης, να ασκεί επιρροή ο χαρακτηρισμός των εν προκειμένω εισπραχθέντων από την εκκαλούσα "τροφείων" ως εσόδων από «τέλη εγγραφής» ή από «υπηρεσίες» για τη φύλαξη βρεφών και νηπίων, σύμφωνα με την -ενδεικτική άλλωστε- απαρίθμηση του Κανονισμού (ΕΚ) 1685/2000». Κατά το δικάσαν Τμήμα, «... η συνοπτικώς παρατιθέμενη στο σώμα της προσβαλλόμενης απόφασης αιτιολογία δεν πάσχει και νομίμως συμπληρώνεται από την έκθεση ελέγχου, στην οποία η απόφαση αυτή παραπέμπει, χωρίς να απαιτείται και περαιτέρω υπό το σχήμα, μάλιστα, του δικανικού συλλογισμού, ανάπτυξη της αιτίας επιστροφής του ποσού της δημοσιονομικής διόρθωσης». Εξάλλου το Τμήμα έκρινε ότι «... να μεν η εκκαλούσα ισχυρίζεται ότι η χρηματοδότηση της πράξης κάλυπτε δαπάνες προσωπικού, αμοιβές τρίτων και διάφορα άλλα έξοδα του βρεφονηπιακού σταθμού, όχι όμως, και τις πάγιες ανάγκες των βρεφών και νηπίων, όπως την ημερήσια διατροφή τους, την ιατροφαρμακευτική τους περίθαλψη, την παρακολούθησή τους από παιδιάτρους κ.λπ. και ότι ήταν για τις τελευταίες δαπάνες που χρησιμοποιήθηκαν τα "τροφεία", ο ως άνω λόγος έφεσης, ωστόσο δεν δύναται να ευδοκιμήσει, εφόσον, αναφορικά με τη διάθεση των οικείων ποσών, κανένα απολύτως στοιχείο δεν προσκομίζεται, με συνέπεια, μη αποδεικνυόμενης, εν προκειμένω, της είσπραξης των "τροφείων" για την παροχή εκ μέρους της εκκαλούσας ειδικών υπηρεσιών προς τα βρέφη και νήπια, που δεν κάλυπτε το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, να ανακύπτει περίπτωση εις διπλούν χρηματοδότησης της δομής φύλαξης, αφενός από ίδιους πόρους (τα δίδακτρα), αφετέρου μέσω της χρηματοδοτικής συνδρομής του Προγράμματος, η οποία δικαιολογεί την επιστροφή της τελευταίας».

7. Στο προοίμιο του Κανονισμού (ΕΚ, ΕΥΡΑΤΟΜ) 2988/1995 «σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» (L 312/23.12.1995) αναφέρονται μεταξύ των

άλλων τα εξής: «(...) Εκτιμώντας: (...) ότι τα είδη συμπεριφοράς που στοιχειοθετούν παρατυπίες καθώς και τα αντίστοιχα διοικητικά μέτρα και κυρώσεις προβλέπονται σε τομεακούς κανόνες σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό (...) ότι, δυνάμει της γενικής απαίτησης επεικειάς, της αρχής της αναλογικότητας καθώς και της αρχής «ne bis in idem», αλλά και τηρούμενου του κοινοτικού κεκτημένου και των διατάξεων που θα προβλέπουν οι ειδικοί κοινοτικοί κανόνες που θα ισχύουν κατά την έναρξη της ισχύος του παρόντος κανονισμού, θα πρέπει να προβλεφθούν οι κατάλληλες διατάξεις για την αποφυγή σύρρευσης των κοινοτικών χρηματικών κυρώσεων και των εθνικών ποινικών κυρώσεων που επιβάλλονται για τις αυτές πράξεις στο αυτό πρόσωπο. (...)».

8. Εξάλλου στον ως άνω ενωσιακό κανονισμό ορίζονται μεταξύ άλλων, τα εξής: (α) Στο άρθρο 1: «1. Για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του κοινοτικού δικαίου. 2. Παρατυπία συνιστά κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινοότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινότητας είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη.». (β) Στο άρθρο 2: «1. Οι έλεγχοι και τα διοικητικά μέτρα και κυρώσεις θεσπίζονται μόνον εφόσον απαιτούνται για την εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου. Πρέπει να εξασφαλίζουν αποτελεσματική, σύμμετρη και αποτρεπτική προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων. 2. (...). 3. Οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου προσδιορίζουν τη φύση και την έκταση των διοικητικών μέτρων και κυρώσεων που απαιτούνται για την ορθή εφαρμογή των συγκεκριμένων κανόνων ανάλογα με τη φύση και τη σοβαρότητα της παρατυπίας του παρασχεθέντος πλεονεκτήματος ή του αποκτηθέντος οφέλους και του βαθμού ευθύνης. 4. Με την επιφύλαξη του εφαρμοστέου κοινοτικού δικαίου, οι διαδικασίες εφαρμογής των κοινοτικών ελέγχων, μέτρων και κυρώσεων διέπονται από το δίκαιο των κρατών μελών.». (γ) Στο άρθρο 4: «1. Κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους: - με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών (...) 4. Τα μέτρα του παρόντος άρθρου δεν θεωρούνται κυρώσεις.». (δ) Στο άρθρο 5: «1. Οι εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παρατυπίες μπορούν να επισύρουν τις ακόλουθες διοικητικές κυρώσεις: α) πληρωμή διοικητικού προστίμου β) πληρωμή ποσού το οποίο υπερβαίνει τα αδικαιολογήτως εισπραχθέντα (...)».

9. Κατά την έννοια των διατάξεων που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, οι απλές "παρατυπίες" υπόκεινται σε σαφώς διάφορο καθεστώς από τις παρατυπίες που προέκυψαν "εκ προθέσεως ή εξ αμελείας". Οι πρώτες αντιμετωπίζονται με "μέτρα", που κατά τη ρητή διευκρίνιση του κανονισμού δεν αποτελούν κυρώσεις, τέτοιο δε μέτρο είναι ιδίως η υποχρέωση επιστροφής του αδικαιολογήτως εισπραχθέντος ποσού. Οι δε παρατυπίες από πρόθεση ή αμέλεια αντιμετωπίζονται με "κυρώσεις" που έχουν διοικητικό χαρακτήρα και που, ως ορίζεται στον κανονισμό, μπορεί να είναι και η πληρωμή προστίμου ή η επαύξηση του αδικαιολογήτως εισπραχθέντος ποσού. Από τα ανωτέρω παρέπεται ότι, όταν ύστερα από έλεγχο στους λογαριασμούς φορέα υποκειμένου σε δημόσια λογοδοσία λόγω της ενίσχυσης που έλαβε από ενωσιακή χρηματοδότηση, διαπιστώνεται απλή, κατά την ανωτέρω έννοια, παρατυπία, ο ως άνω υπόλογος σε λογοδοσία φορέας, υπόκειται προς τακτοποίηση των λογαριασμών αυτού, στο "μέτρο" της υποβολής του σε υποχρέωση επιστροφής του αδικαιολογήτως εισπραχθέντος από αυτόν ποσού, ανεξάρτητα από τη τυχόν αμέλεια που έχει επιδείξει, η οποία και μόνο για την επιβολή του πρόσθετου μέτρου της κύρωσης, κατά τα ανωτέρω αναφερθέντα, λαμβάνεται υπόψη.

10. Ενόψει των γενομένων δεκτών στην προηγούμενη σκέψη, είναι απορριπτέος ο πρώτος και ο τρίτος από τους προβαλλόμενους λόγους αναίρεσης κατά το μέρος που με αυτούς προβάλλεται ότι δεν ερευνήθηκε από την προσβληθείσα με την έφεση πράξη, ούτε αιτιολογήθηκε επαρκώς από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση το υποκειμενικό στοιχείο της υπαιτιότητας της αναιρεσείουσας κατά την επίδικη διαχείριση. Έτερο πάντως ζήτημα αποτελεί αν η εν λόγω πτυχή της υπόθεσης είναι ληπτέα υπόψη όταν εκτιμάται ο κατά το άρθρο 2 παρ. 3 του ως άνω Κανονισμού "βαθμός ευθύνης" του υπολόγου σε δημόσια λογοδοσία φορέα, εφόσον η αρχή της αναλογικότητας κριθεί ότι διέπει τη συγκεκριμένη περίπτωση.

11. Με τον δεύτερο και εν μέρει τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος κατά τούτο πρέπει να εξετασθεί από κοινού με τον δεύτερο, προβάλλεται ότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία των εφαρμοσθέντος κανονισμού (ΕΚ) 1685/2000 δέχθηκε η αναιρεσιβαλλόμενη ότι τα "τροφεία", άλλως "δίδακτρα" που εισεπράχθησαν από τον βρεφονηπιακό σταθμό αυτής ήσαν "έσοδα" κατά την έννοια του ως άνω Κανονισμού και ότι η αναιρεσιβαλλόμενη, αναφορικός με τους ως άνω πόρους του βρεφονηπιακού σταθμού δεν αιτιολογείται επαρκώς ως προς τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ των πόρων της αυτών και των ενεργειών στις οποίες όφειλε να προβεί, ώστε να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που υπείχε λόγω της χορηγηθείσας σ' αυτήν ενίσχυσης.

12. Στο άρθρο 87 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ήδη άρθρο 107 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης) ορίζεται: «1. Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό δια της ευνοϊκής μεταχείρισης ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές, εκτός εάν οι Συνθήκες ορίζουν άλλως. 2. Συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά: α) οι ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρος προς μεμονωμένους καταναλωτές, υπό τον όρο ότι χορηγούνται χωρίς διάκριση προελεύσεως των προϊόντων (...) 3. Δύνανται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά: α) οι ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής αναπτύξεως περιοχών, στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση, καθώς και των περιοχών που αναφέρονται στο άρθρο 349, λαμβάνοντας υπόψη τη διαρθρωτική, οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση· β) οι ενισχύσεις για την προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους· γ) οι ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον· δ) οι ενισχύσεις για την προώθηση του πολιτισμού και της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών και ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε βαθμό αντίθετο με το κοινό συμφέρον· ε) άλλες κατηγορίες ενισχύσεων που καθορίζονται από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει προτάσει της Επιτροπής.». Στο άρθρο 146 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ήδη άρθρο 162 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης) ορίζεται: «Για τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης των εργαζομένων στην εσωτερική αγορά και για την, κατ' αυτόν τον τρόπο συμβολή στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου, ιδρύεται Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, σύμφωνα με τις διατάξεις που ακολουθούν· το Ταμείο αυτό έχει ως στόχο να προωθεί στην Ένωση τις δυνατότητες απασχόλησης και τη γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα των εργαζομένων και να διευκολύνει την προσαρμογή στις μεταλλαγές της βιομηχανίας και στις αλλαγές των συστημάτων παραγωγής, ιδίως μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης και του επαγγελματικού προσανατολισμού.». Στο άρθρο 148 της ως άνω Συνθήκης (ήδη άρθρο 164 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης) ορίζεται: «Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών, θεσπίζει τους εκτελεστικούς νόμους τους σχετικούς με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.». Στον Κανονισμό (ΕΚ) 1784/1999 της 12^{ης}

Ιουλίου 1999 σχετικά με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (L 213/13.8.1999) ορίζονταν (Κανονισμός ΕΚ 1081/2006 της 5^{ης} Ιουλίου 2006, L 210/31.7.2006) μεταξύ άλλων: (i) Στο άρθρο 1: «(...) Το Ταμείο υποστηρίζει τα μέτρα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ανεργίας καθώς και για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την κοινωνική ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας που αποσκοπούν στην προώθηση υψηλού επιπέδου απασχόλησης, στην ισότητα ανδρών και γυναικών, στην αειφόρο ανάπτυξη και στην οικονομική και κοινωνική συνοχή. Ειδικότερα, το Ταμείο συμβάλλει στις δράσεις που αναλαμβάνονται κατ' εφαρμογή της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση και των ετησίων κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση.». (ii) Στο άρθρο 2: «1. Το Ταμείο υποστηρίζει και συμπληρώνει τις δραστηριότητες των κρατών μελών για την ανάπτυξη της αγοράς εργασίας καθώς και του ανθρώπινου δυναμικού στους ακόλουθους τομείς πολιτικής, ιδιαίτερα στο πλαίσιο των πολυετών εθνικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση: α) ανάπτυξη και προώθηση ενεργών πολιτικών στην αγορά εργασίας για την καταπολέμηση και την πρόληψη της ανεργίας, για την αποφυγή της μακροχρόνιας ανεργίας γυναικών και ανδρών, για τη διευκόλυνση της επανένταξης των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας και για την υποστήριξη της επαγγελματικής ένταξης των νέων και των ατόμων που επιστρέφουν στην αγορά εργασίας μετά από απουσία κάποιου χρόνου· β) (...) ε) ειδικά μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης και της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένων των προοπτικών σταδιοδρομίας τους, της πρόσβασής τους σε νέες δυνατότητες απασχόλησης και στη δημιουργία επιχειρήσεων και για τη μείωση των καθέτων και οριζοντίων διαχωρισμών αναλόγως του φύλου στην αγορά εργασίας. 2. Στο πλαίσιο των τομέων πολιτικής που αναφέρονται στην παράγραφο 1, το Ταμείο λαμβάνει υπόψη τα εξής: α) την υποστήριξη τοπικών πρωτοβουλιών για τη δημιουργία απασχόλησης, ιδίως των πρωτοβουλιών για την προώθηση της τοπικής απασχόλησης και των τοπικών συμφερόντων για την απασχόληση· (...)». (iii) Στο άρθρο 3: Η οικονομική υποστήριξη του Ταμείου παρέχεται κυρίως υπό μορφή παροχής βοήθειας προς διάφορα άτομα για τις ακόλουθες δραστηριότητες ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, οι οποίες μπορούν να εντάσσονται στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την ένταξη στην αγορά εργασίας: α) (...) β) ενισχύσεις στην απασχόληση (...)· (...) δ) ανάπτυξη νέων πηγών απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων του τομέα της κοινωνικής οικονομίας (...)».

13. Κατά την έννοια των διατάξεων που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, ναι μεν κατ' αρχήν το ενωσιακό δίκαιο απαγορεύει, χάριν προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, τις κρατικές ενισχύσεις προς τις επιχειρήσεις, κατά το μέτρο που οι ενισχύσεις αυτές επηρεάζουν τις μεταξύ των Κρατών μελών συναλλαγές, πλην, όταν συντρέχουν ειδικοί λόγοι, μπορεί κατ' εξαίρεση οι εν λόγω ενισχύσεις να επιτραπούν. Τέτοιες

ενισχύσεις επιτρέπονται, κατά την έννοια των αυτών διατάξεων και όταν διενεργούνται μέσω της εκτέλεσης προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο κατά την εκπλήρωση της αποστολής του, ιδίως δε μέτρων για τη βελτίωση της πρόσβασης και της συμμετοχής γυναικών στην αγορά εργασίας, την υποστήριξη τοπικών πρωτοβουλιών για τη δημιουργία απασχόλησης και, εν γένει, για την καταπολέμηση της ανεργίας. Για τα χρηματοδοτούμενα από το Ταμείο μέτρα πρέπει πάντως να λαμβάνεται μέριμνα ώστε με αυτά να μην προκύπτει νόθευση του ανταγωνισμού, αλλά τα μέτρα αυτά να περιορίζονται σε ό, τι είναι αναγκαίο για την προώθηση της κοινωνικής αποστολής του Ταμείου.

14. Στο προοίμιο του Κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999 «περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά ταμεία» (L 161/26.6.1999) αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «(...) Εκτιμώντας (1) ... (5) ότι, στο πλαίσιο της δράσης και για την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μέσω των διαρθρωτικών ταμείων, η Κοινότητα επιδιώκει (...) να επιτύχει υψηλό επίπεδο απασχόλησης, ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών (...) (41) ότι (...) για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα και η μακροχρόνια επίπτωση της παρέμβασης των Ταμείων, μια πράξη θα πρέπει να διατηρεί το δικαίωμά της για πλήρη ή μερική ενίσχυση από τα Ταμεία μόνον εφόσον δεν επέλθει σημαντική μεταβολή ως προς τη φύση της ή τους όρους εφαρμογής της, η οποία εκτρέπει την ενισχυόμενη πράξη από τον αρχικό στόχο της (...)».

15. Εξάλλου, στον ίδιο ως άνω ενωσιακό κανονισμό ορίζονται, μεταξύ των άλλων, τα εξής: (i) Στο άρθρο 2: «1. Κατά την έννοια του παρόντος κανονισμού, ως «διαρθρωτικά Ταμεία» νοούνται: το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό [Κοινωνικό] Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), Τμήμα Προσανατολισμού και το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλείας (ΧΜΠΑ), εφεξής καλούμενα Ταμεία. 2. Σύμφωνα με τα άρθρα 33, 146 και 160 της συνθήκης, τα Ταμεία συμβάλλουν, το καθένα σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις που το διέπουν στην επίτευξη των στόχων αριθ. 1, αριθ. 2 και αριθ. 3, βάσει της ακόλουθης κατανομής: α) στόχος αριθ. 1: ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ-Τμήμα Προσανατολισμού και ΧΜΠΑ· β) στόχος αριθ. 2: ΕΤΠΑ και ΕΚΤ· γ) στόχος αριθ. 3: ΕΚΤ.» (ii) Στο άρθρο 8: «Οι κοινοτικές δράσεις θεωρείται ότι συμπληρώνουν ή συμβάλλουν στις αντίστοιχες δράσεις των κρατών μελών. Εκπονούνται με τη στενή συνεργασία, καλούμενη στο εξής «εταιρική σχέση» της Επιτροπής και του κράτους μέλους, καθώς και των αρχών και φορέων που ορίζει το κράτος μέλος στα πλαίσια των εθνικών του κανόνων και των τρεχουσών πρακτικών, (...)» (iii) Στο άρθρο 9: «Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως: α) (...) γ) πλαίσιο αναφοράς του στόχου αριθ. 3: το έγγραφο που περιγράφει το πλαίσιο της

παρέμβασης υπέρ της απασχόλησης και της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων σε ολόκληρο το έδαφος ενός εκάστου κράτους μέλους και το οποίο προσδιορίζει τις σχέσεις με τις προτεραιότητες τις εγγεγραμμένες στο εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση· δ) κοινοτικό πλαίσιο στήριξης: το έγγραφο που εγκρίνεται από την Επιτροπή, σε συμφωνία με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, μετά από εκτίμηση του σχεδίου που έχει υποβληθεί από ένα κράτος μέλος, μετά από εκτίμηση του σχεδίου που έχει υποβληθεί από ένα κράτος μέλος και το οποίο περιέχει τη στρατηγική και τις προτεραιότητες δράσης των Ταμείων και του κράτους μέλους, τους ειδικούς στόχους τους, τη συμμετοχή των Ταμείων και τους λοιπούς χρηματοδοτικούς πόρους. Το έγγραφο αυτό διαιρείται σε άξονες προτεραιότητας και εφαρμόζεται μέσω ενός ή περισσότερων επιχειρησιακών προγραμμάτων· ε) παρεμβάσεις: οι μορφές παρέμβασης των Ταμείων, ήτοι: i) τα επιχειρησιακά προγράμματα ή τα ενιαία έγγραφα προγραμματισμού, ii) τα προγράμματα κοινοτικής πρωτοβουλίας, iii) η στήριξη της τεχνικής βοήθειας και των καινοτόμων ενεργειών· στ) επιχειρησιακό πρόγραμμα: το εγκριθέν από την Επιτροπή έγγραφο που αποσκοπεί στην εφαρμογή ενός κοινοτικού πλαισίου στήριξης και περιέχει ένα συνεπές σύνολο αξόνων προτεραιότητας αποτελούμενων από πολυετή μέτρα, για την πραγματοποίηση του οποίου μπορεί να ζητηθεί η συνδρομή ενός ή περισσότερων Ταμείων και ενός ή περισσότερων από τα άλλα υφιστάμενα χρηματοδοτικά όργανα, καθώς και της ΕΤΕπ. Ολοκληρωμένο επιχειρησιακό πρόγραμμα είναι το επιχειρησιακό πρόγραμμα, του οποίου η χρηματοδότηση γίνεται από περισσότερα του ενός Ταμεία· (...) η) άξονας προτεραιότητας: μία από τις προτεραιότητες της στρατηγικής που έχει επιλεγεί σε ένα κοινοτικό πλαίσιο στήριξης ή σε παρέμβαση. Συνοδεύεται από τη συμμετοχή των Ταμείων και των άλλων χρηματοδοτικών οργάνων και από τους χρηματοδοτικούς πόρους του κράτους μέλους που του αντιστοιχούν, καθώς και από συγκεκριμένους στόχους· (...) ι) μέτρο: το μέσο με το οποίο υλοποιείται ένας άξονας προτεραιότητας σε πολυετή βάση και το οποίο επιτρέπει τη χρηματοδότηση των πράξεων. Κάθε καθεστώς ενίσχυσης κατά την έννοια του άρθρου 87 της συνθήκης και κάθε χορήγηση ενισχύσεων από φορείς που έχουν ορισθεί από τα κράτη μέλη ή κάθε ομάδα καθεστώτων ενισχύσεων ή χορηγούμενων ενισχύσεων του τύπου αυτού ή ακόμα και συνδυασμός τους, που έχουν τον ίδιο σκοπό, απάγονται στην έννοια του μέτρου· ια) πράξη: κάθε έργο ή δράση που εκτελείται από τους τελικούς δικαιούχους των παρεμβάσεων· ιβ) τελικοί δικαιούχοι: οι φορείς και οι επιχειρήσεις του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα που είναι αρμόδιες για την εκτέλεση των πράξεων. Στην περίπτωση καθεστώτων ενίσχυσης κατά την έννοια του άρθρου 87 της συνθήκης και στην περίπτωση χορήγησης ενισχύσεων από φορείς που έχουν ορισθεί από τα κράτη μέλη, οι τελικοί δικαιούχοι είναι οι φορείς που χορηγούν τις ενισχύσεις· (...)».

(iv) Στο άρθρο 11 (με τίτλο "Προσθετικότητα"): «1. Για να εξασφαλισθεί πραγματική οικονομική επίδραση, οι πιστώσεις των Ταμείων δεν μπορούν

να υποκαθιστούν τις δημόσιες διαρθρωτικές δαπάνες ή τις εξομοιώσιμες με αυτές δαπάνες του κράτους μέλους. 2. (...) η Επιτροπή και το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος καθορίζουν το επίπεδο των δαπανών για την άσκηση ενεργού πολιτικής στο τομέα της αγοράς εργασίας, (...). (v) Στο άρθρο 12 (με τίτλο "Συμβατότητα"): «Οι πράξεις που χρηματοδοτούνται από τα Ταμεία, από την ΕΤΕπ ή από άλλο χρηματοδοτικό όργανο, πρέπει να είναι σύμφωνες προς τις διατάξεις τη συνθήκης και των πράξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτής, καθώς και προς τις κοινοτικές πολιτικές και δράσεις, περιλαμβανομένων όσων αφορούν τους κανόνες ανταγωνισμού, την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων, την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, την εξάλειψη των ανισοτήτων, καθώς και την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.». (vi) Στο άρθρο 30 (με τίτλο "Επιλεξιμότητα"): «1. Οι δαπάνες που συνδέονται με πράξεις είναι επιλέξιμες για συμμετοχή των Ταμείων μόνον εάν οι πράξεις αυτές εντάσσονται στην αφορώμενη παρέμβαση. 2. (...) 4. Τα κράτη μέλη βεβαιούνται ότι, μια πράξη διατηρεί το δικαίωμά της στη συμμετοχή των Ταμείων, μόνον εάν, επί διάστημα πέντε ετών από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης της αρμόδιας αρχής εθνικής αρχής ή της διαχειριστικής αρχής σχετικά με τη συμμετοχή των Ταμείων, η πράξη αυτή δεν υποστεί σημαντική τροποποίηση η οποία: α) να επηρεάζει τη φύση της ή τους όρους πραγματοποίησής της ή να παρέχει αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε μια επιχείρηση ή δημόσιο οργανισμό και β) (...). vii) Στο άρθρο 53: «1. Η Επιτροπή αναλαμβάνει την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού. 2. Η Επιτροπή θεσπίζει λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής των άρθρων 30, 33, 38, 39 και 46, (...).».

16. Κατά την έννοια των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999 που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ως διαρθρωτικό ταμείο της Ένωσης, συμμετέχει μέσω "πλαisiών αναφοράς" υπέρ της απασχόλησης σε ολόκληρο το έδαφος ενός εκάστου κράτους μέλους, ενισχύοντας, στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης που καθιερύεται μεταξύ της Ένωσης και του Κράτους μέλους, τις οικείες "παρεμβάσεις" που αναλαμβάνονται από το κράτος μέλος για την υλοποίηση των "μέτρων" και την εκτέλεση "πράξεων ή δράσεων" που εκτελούνται από τους "τελικούς δικαιούχους" των παρεμβάσεων. Ως τελικοί δε δικαιούχοι νοούνται, κατά τον ορισμό που αναφέρθηκε και οι "επιχειρήσεις του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα" που είναι αρμόδιες για την εκτέλεση των πράξεων. Εξ άλλου, σύμφωνα με την αρχή της "προσθετικότητας" που υιοθετείται από τον ανωτέρω κανονισμό, οι δαπάνες στο τομέα της αγοράς εργασίας πρέπει να εξασφαλίζουν πραγματική οικονομική επίδραση, ως προστιθέμενη αξία στις πιστώσεις που διατίθενται από το Κράτος μέλος για την άσκηση της οικείας αυτού εθνικής πολιτικής, ενώ, περαιτέρω, κατά τις ως άνω διατάξεις, οι δαπάνες που εκτελούνται για τις εν λόγω παρεμβάσεις πρέπει να επιλέγονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να

μην παρέχεται με αυτές σε μια επιχείρηση ή ένα δημόσιο οργανισμό ένα πρόσθετο πλεονέκτημα. Ειδικώς δε για την "επιλεξιμότητα" των δαπανών, στο άρθρο 53 του εν λόγω ενωσιακού κανονισμού, περιέχεται εξουσιοδότηση προς την Επιτροπή για να ρυθμίσει λεπτομερείς "κανόνες" εφαρμογής των γενικών ρυθμίσεων περί επιλεξιμότητας που περιέχονται στον κανονισμό.

17. Στον Κανονισμό (ΕΚ) 1685/2000 της 28^{ης} Ιουλίου 2000 «για τη θέσπιση λεπτομερειών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 [...] όσον αφορά την επιλεξιμότητα των δαπανών των ενεργειών που συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία» (L 193/29.7.2000) θεσπίστηκε, στο παράρτημα αυτού, ο κανόνας 2 με τίτλο «Λογιστικός χειρισμός εσόδων» που διατηρήθηκε σε ισχύ με τους επακολουθήσαντες κανονισμούς (ΕΚ) 1145/2003 (L 160/28.6.2003) και 448/2004 (L 72/29.7.2000). Στον εν λόγω "κανόνα" ορίζονται τα εξής: «1. Για τους σκοπούς του παρόντος κανόνα ως "έσοδα" νοούνται τα έσοδα που προκύπτουν, στο πλαίσιο μιας πράξης κατά την περίοδο της συγχρηματοδότησής της ή κατά τη διάρκεια μεγαλύτερης περιόδου έως το κλείσιμο της παρέμβασης που ενδεχομένως καθορίζει το κράτος μέλος, από πωλήσεις, εκμισθώσεις, υπηρεσίες τέλη εγγραφής ή άλλα παρόμοια έσοδα, (...) 2. Τα έσοδα που αναφέρονται στο σημείο 1 αντιπροσωπεύουν πόρους που μειώνουν το ποσό της χρηματοδοτικής συμμετοχής των διαρθρωτικών ταμείων που απαιτείται για τη σχετική πράξη. Πριν από τον υπολογισμό της χρηματοδοτικής συμμετοχής των διαρθρωτικών ταμείων, και όχι αργότερα από το κλείσιμο της παρέμβασης, τα έσοδα αυτά αφαιρούνται πλήρως ή αναλογικά από τις επιλέξιμες δαπάνες της πράξης ανάλογα με το εάν έχουν δημιουργηθεί στο σύνολό τους ή εν μέρει από την συγχρηματοδοτούμενη πράξη».

18. Η θέσπιση του "κανόνα" που παρατέθηκε στην προηγούμενη σκέψη, ο οποίος συνιστά απλή λεπτομέρεια εφαρμογής των ρυθμίσεων περί επιλεξιμότητας όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 16, υπαγορεύθηκε από την ανάγκη να μη προκύψει αδικαιολόγητο πλεονέκτημα νοθεύον τον ανταγωνισμό, υπέρ φορέων που δρουν εντός πλαισίου της ιδιωτικής οικονομίας, όταν οι φορείς αυτοί, εντασσόμενοι στο πλαίσιο παρεμβάσεων χρηματοδοτούμενων από ενωσιακό διαρθρωτικό ταμείο, λαμβάνουν οικονομική ενίσχυση, που άλλως θα εθεωρείτο ως "κρατική ενίσχυση", για την επίτευξη των στόχων τους. Από τα ανωτέρω παρέπεται ότι στο ρυθμιστικό πεδίο του εν λόγω "κανόνα" υπάγονται οι φορείς τους οποίους έχει υπόψη του ο ενωσιακός νομοθέτης που θέσπισε το άρθρο 30 περί επιλεξιμότητας του κανονισμού 1260/1999, όχι δε και κάθε φορέας ανεξαρτήτως της συνάρτησης αυτού προς το σκοπό και το αντικείμενο της ρύθμισης του εν λόγω άρθρου 30, ενώ, περαιτέρω, η διάταξη της παραγράφου 2 του ως άνω "κανόνα", απαιτούσα ρητώς όπως η αφαίρεση

των εσόδων αφορά αυτά που «έχουν δημιουργηθεί στο σύνολό τους ή εν μέρει από τη συγχρηματοδοτούμενη πράξη» επιβάλλει όπως τα αφαιρούμενα ως έσοδα ποσά συνδέονται αιτιωδώς κατά την προέλευση αυτών από τη συγχρηματοδοτούμενη πράξη και υπολογίζονται «πλήρως ή αναλογικά», κατά περίπτωση, από τις επιλέξιμες δαπάνες της πράξης αυτής.

19. Αναφορικά με το δημοσιονομικό έλεγχο, στο άρθρο 38 του Κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999 «περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά ταμεία» (ανωτέρω, σκέψη 13) ορίζονται τα εξής: (i) Στην παράγραφο 1: «Με την επιφύλαξη της ευθύνης της Επιτροπής για την εκτέλεση του γενικού προϋπολογισμού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τα κράτη μέλη φέρουν τη ευθύνη σε πρώτο βαθμό για τον δημοσιονομικό έλεγχο των παρεμβάσεων. Για το σκοπό αυτό, λαμβάνουν ιδίως τα ακόλουθα μέτρα: α) εξακριβώνουν ότι έχουν δημιουργηθεί και εφαρμόζονται συστήματα διαχείρισης και ελέγχου, κατά τρόπον ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική και ορθή χρησιμοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων· β) (...) δ) πιστοποιούν ότι οι δηλώσεις δαπανών που υποβάλλονται στην Επιτροπή είναι ακριβείς και διαβεβαιώνουν ότι προκύπτουν από την εφαρμογή λογιστικών συστημάτων βάσει δικαιολογητικών που επιδέχονται επαλήθευση· ε) προλαμβάνουν, εντοπίζουν και διορθώνουν τις παρατυπίες, τις ανακοινώνουν στην Επιτροπή σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, και τηρούν την Επιτροπή ενήμερη όσον αφορά την εξέλιξη των διοικητικών και δικαστικών διώξεων· στ) υποβάλλουν στην Επιτροπή, κατά την περάτωση κάθε παρέμβασης, δήλωση προσώπου ή υπηρεσίας λειτουργικά ανεξάρτητου ή ανεξάρτητης από την ορισθείσα διαχειριστική αρχή. Στη δήλωση, (...) κρίνεται (...) η νομιμότητα και κανονικότητα των πράξεων που καλύπτονται από το οριστικό πιστοποιητικό δαπανών. (...). ζ) συνεργάζονται με την Επιτροπή για να εξασφαλιστεί ότι η χρησιμοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων είναι σύμφωνη με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης· η) ανακτούν τα ποσά που ενδεχομένως έχουν απολεσθεί λόγω παρατυπιών οι οποίες διαπιστώθηκαν, χρεώνοντας ανάλογα με την περίπτωση τόκους υπερημερίας.». (ii) Στην παράγραφο 3: «Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη συνεργάζονται, βάσει διμερών διοικητικών ρυθμίσεων, για τον συντονισμό των προγραμμάτων, της μεθοδολογίας και της εφαρμογής των ελέγχων, με σκοπό τη μεγιστοποίηση των ωφέλιμων αποτελεσμάτων των διενεργούμενων ελέγχων. Διαβιβάζουν μεταξύ τους αμελλητί τα αποτελέσματα των διεξαχθέντων ελέγχων. Τουλάχιστον μια φορά το χρόνο, (...) εξετάζονται και αξιολογούνται τα εξής: α) τα αποτελέσματα των ελέγχων που διεξήχθησαν από το κράτος μέλος και την Επιτροπή· β) οι παρατηρήσεις που ενδεχομένως έχουν υποβληθεί από άλλους εθνικούς ή κοινοτικούς φορείς ή όργανα ελέγχου· γ) οι δημοσιονομικές επιπτώσεις των παρατυπιών που σημειώθηκαν, των μέτρων που έχουν ληφθεί ή απαιτείται να ληφθούν για τη διόρθωσή τους και, ενδεχομένως, των προσαρμογών των

συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου.». (iii) Στην παράγραφο 4: «Μετά την εξέταση και την αξιολόγηση αυτή και με την επιφύλαξη των μέτρων που πρέπει να ληφθούν αμέσως από το κράτος μέλος, δυνάμει του παρόντος άρθρου και του άρθρου 39, η Επιτροπή μπορεί να διατυπώσει παρατηρήσεις, ιδίως για τις δημοσιονομικές επιπτώσεις των παρατυπιών που ενδεχομένως διαπιστώθηκαν. (...) Οι παρατηρήσεις συνοδεύονται, ενδεχομένως από αιτήματα για τη λήψη διορθωτικών μέτρων με σκοπό τη θεραπεία των ελλείψεων ως προς τη διαχείριση και τη διόρθωση των παρατυπιών που εντοπίστηκαν και που δεν έχουν ήδη διορθωθεί. Το κράτος μέλος μπορεί να σχολιάζει τις παρατηρήσεις αυτές. Όταν, κατόπιν ή ελλείψει σχολίων του κράτους μέλους, η Επιτροπή εγκρίνει συμπεράσματα, το κράτος μέλος λαμβάνει, εντός της τασσόμενης προθεσμίας, τα απαιτούμενα μέτρα για να ανταποκριθεί στα αιτήματα της Επιτροπής και ενημερώνει την Επιτροπή για τις ενέργειές του.». (iv) Στην παράγραφο 5: «(...) η Επιτροπή, μετά την δέουσα επαλήθευση, μπορεί να αναστείλει εν όλω ή εν μέρει μια ενδιάμεση πληρωμή, εάν διαπιστώσει ότι οι σχετικές δαπάνες χαρακτηρίζονται από σημαντική παρατυπία που δεν έχει διορθωθεί και ότι επιβάλλεται η άμεση λήψη μέτρων. Η Επιτροπή ενημερώνει το οικείο κράτος μέλος σχετικά με τα μέτρα που έλαβε και την αιτιολογία τους. Εάν, μετά από πέντε μήνες, οι λόγοι αναστολής εξακολουθούν να υφίστανται ή εάν το οικείο κράτος μέλος δεν έχει γνωστοποιήσει στην Επιτροπή τα μέτρα που έλαβε για τη διόρθωση της σημαντικής παρατυπίας, εφαρμόζεται το άρθρο 39».

20. Περαιτέρω, αναφορικά με τη διόρθωση των "παρατυπιών" που εντοπίζονται σύμφωνα με αναφερθέντα στην προηγούμενη σκέψη, στο άρθρο 39 του ως άνω ενωσιακού κανονισμού ορίζονται μεταξύ άλλων, τα εξής: i) Στην παράγραφο 1: «Τα κράτη μέλη φέρουν κατά πρώτο λόγο την ευθύνη για τη δίωξη των παρατυπιών, ενεργώντας κατόπιν αποδείξεων για οιαδήποτε μείζονα τροποποίηση επηρεάζει τη φύση ή τους όρους εφαρμογής ή ελέγχου μιας παρέμβασης και πραγματοποιώντας δημοσιονομικές διορθώσεις. Το κράτος μέλος πραγματοποιεί τις δημοσιονομικές διορθώσεις που απαιτούνται σε σχέση με την επί μέρους ή τη συστηματικής φύσεως παρατυπία. Οι διορθώσεις που πραγματοποιούνται από το κράτος μέλος συνίστανται σε ολική ή μερική κατάργηση της σχετικής κοινοτικής συμμετοχής. Τα κοινοτικά κονδύλια που ελευθερώνονται με τον τρόπο αυτό, μπορούν να διατεθούν εκ νέου από το κράτος μέλος στη συγκεκριμένη παρέμβαση, τηρουμένων των λεπτομερών κανόνων που καθορίζονται δυνάμει του άρθρου 53 παράγραφος 2». (ii) Στην παράγραφο 2: «Αν, μετά την ολοκλήρωση των αναγκαίων επαληθεύσεων, η Επιτροπή διαπιστώνει: α) ότι ένα κράτος μέλος δεν έχει συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει της παραγράφου 1· ή β) ότι το σύνολο ή μέρος μιας πράξης δεν δικαιολογεί ούτε μέρος ούτε το σύνολο της συμμετοχής των Ταμείων· ή γ) ότι

υφίστανται σοβαρές ελλείψεις στα συστήματα διαχείρισης ή ελέγχου, ικανές να προκαλέσουν ανωμαλίες συστηματικής φύσεως, η Επιτροπή αναστέλλει τις σχετικές ενδιάμεσες πληρωμές και, αφού εκθέσει τους λόγους, ζητεί από το κράτος μέλος να υποβάλει τις παρατηρήσεις του και, αν απαιτείται, να προβεί σε διορθώσεις εντός τακτικής προθεσμίας. Εάν το κράτος μέλος έχει αντιρρήσεις σχετικά με τις παρατηρήσεις που διατύπωσε η Επιτροπή, το κράτος μέλος καλείται σε ακρόαση από την Επιτροπή, κατά την οποία οι δύο πλευρές, σε συνεργασία βασιζόμενη στην εταιρική σχέση, καταβάλλουν προσπάθειες για την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα που πρέπει να συναχθούν από αυτές.».

(iii) Στην παράγραφο 3: «Μετά την εκπνοή της προθεσμίας που τάσσει η Επιτροπή, εάν δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία και εάν το κράτος μέλος δεν έχει προβεί σε διορθώσεις και λαμβάνοντας υπόψη τις τυχόν παρατηρήσεις του κράτους μέλους, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει εντός τριών μηνών: α) να μειώσει την πληρωμή έναντι που αναφέρει το άρθρο 32 παράγραφος 2 ή β) να πραγματοποιήσει τις απαιτούμενες δημοσιονομικές διορθώσεις, καταργώντας εν όλω ή εν μέρει τη συμμετοχή των Ταμείων στη συγκεκριμένη παρέμβαση. Όταν αποφασίζει για το ποσό μιας διόρθωσης, η Επιτροπή, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, λαμβάνει υπόψη τη φύση της παρατυπίας ή της τροποποίησης καθώς και την έκταση και τις δημοσιονομικές επιπτώσεις των ελλείψεων που διαπιστώθηκαν στα συστήματα διαχείρισης ή ελέγχου των κρατών μελών. Εάν δεν ληφθεί απόφαση για την ανάληψη δράσης είτε σχετικά με το στοιχείο α) είτε σχετικά με το στοιχείο β), παύει αμέσως η αναστολή των ενδιάμεσων πληρωμών.».

(iv) Στην παράγραφο 4: «Κάθε ποσό το οποίο αποτελεί αντικείμενο απαίτησης ως αχρεωστήτως καταβληθέν, πρέπει να επιστρέφεται στην Επιτροπή. Το ποσό αυτό προσαυξάνεται με τόκους υπερημερίας.».

21. Ο εθνικός νομοθέτης θέσπισε το νομοθετικό πλαίσιο (ν. 2362/1995, φ. 247 Α', ν. 2860/2000, φ. 251 Α') για τη διαχείριση και τον έλεγχο των δαπανών και της ανάκτησης των αχρεωστήτως καταβληθέντων κονδυλίων, που διατέθηκαν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή φορείς (τελικοί δικαιούχοι) στο πλαίσιο επιχειρησιακών προγραμμάτων με ενωσιακή χρηματοδότηση. Ειδικότερα ορίστηκε ότι οι χρηματοδοτήσεις, ενισχύσεις ή επιδοτήσεις σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα και φορείς οι οποίες καταβάλλονται στο πλαίσιο κοινοτικών πολιτικών από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναζητούνται από το Δημόσιο, εφόσον διαπιστωθεί από τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα ότι έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ή παρανόμως (ν. 2362/1995, άρθρο 102). Ορίστηκε δε περαιτέρω ότι, τα αρμόδια όργανα έκδοσης των καταλογιστικών πράξεων, ο τρόπος βεβαίωσης των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών και απόδοσης αυτών στους δικαιούχους καθώς και οι εν γένει διαδικασίες, καθορίζονται

με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών (ν. 2362/1995, άρθρο 104).

22. Κατ'εξουσιοδότηση των διατάξεων των άρθρων 102 και 104 του ως άνω ν. 2362/1995 εκδόθηκε η 907/052/2.7.2003 απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Γεωργίας «Εθνικό Σύστημα δημοσιονομικών διορθώσεων για την ανάκτηση αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από πόρους του κρατικού προϋπολογισμού για την υλοποίηση προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων στο πλαίσιο του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης ... για την προγραμματική περίοδο 2000-2006» (φ. 878 Β') με την οποία ορίστηκε ότι μετά τη διενέργεια ελέγχου από τα αρμόδια όργανα (Διαχειριστική Αρχή, Αρχή Πληρωμής και Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου) και εφόσον διαπιστώνεται αχρεώστητη ή παράνομη καταβολή χρηματοδοτήσεων συντάσσεται έκθεση ελέγχου, απόσπασμα της οποίας κοινοποιείται στον ελεγχόμενο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (άρθρο 1). Ο ελεγχόμενος καλείται να λάβει γνώση της έκθεσης ελέγχου και να διατυπώσει εγγράφως τις αντιρρήσεις του σε προθεσμία τριάντα ημερών από την ως άνω κοινοποίηση. Αν η ανωτέρω προθεσμία παρέλθει άπρακτη ή οι αντιρρήσεις του ενδιαφερόμενου κριθούν αβάσιμες, εκδίδεται απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης με την οποία υποχρεώνεται να επιστρέψει το ποσό που φέρεται ότι του καταβλήθηκε αχρεωστήτως ή παρανόμως. Στην απόφαση αυτή πρέπει να αναφέρεται υποχρεωτικά η αιτία της επιστροφής του ποσού με ειδική αναφορά στην έκθεση ελέγχου. (άρθρο 3).

23. Από τις διατάξεις που παρατέθηκαν στις σκέψεις 18 έως 21 συνάγεται ότι οι δημοσιονομικές διορθώσεις επιβάλλονται προκειμένου να επιστραφούν αχρεωστήτως ληφθείσες επιχορηγήσεις από ενωσιακούς πόρους, όταν δε η δημοσιονομική διόρθωση επιβάλλεται προκειμένου να επιστραφούν ποσά τα οποία αντιστοιχούν σε έσοδα πραγματοποιηθέντα από τον ωφεληθέντα από τη χρηματοδότηση (σκέψεις 13, 17, 18), τα ποσά αυτά πρέπει να προκύπτει αιτιολογημένως ότι αντιστοιχούν σε τέτοια έσοδα. Αν, συνεπώς, ο οφελούμενος, ως εκ της ίδιας δραστηριότητας αυτού, πραγματοποιούσε και πριν από την ενωσιακή του χρηματοδότηση έσοδα, είναι αναγκαίο για τη νομιμότητα της δημοσιονομικής διόρθωσης, όπως αιτιολογείται ειδικώς η ακριβής προέλευση των εσόδων για τα οποία εκδίδεται η δημοσιονομική διόρθωση ώστε έτσι αυτά να συνδεθούν αποκλειστικώς με τη χρηματοδότηση από ενωσιακούς πόρους.

24. Στην προκειμένη περίπτωση, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση διαπίστωσε ανελέγκτως αναιρετικά ότι η σχετική με την υπόθεση "πράξη" χρηματοδότησης είχε ως τελικό αποδέκτη την ήδη αναιρεσειούσα και

απέβλεπε στη "συνέχιση" της λειτουργίας δομής φύλαξης βρεφών και νηπίων στο Δήμο ..., ότι η "πράξη" αυτή ήταν ενταγμένη σε άξονα προτεραιότητας με τίτλο «Βεβαίωση της πρόσβασης και της συμμετοχής γυναικών στην αγορά εργασίας» και ότι το 75% της χρηματοδότησης της "πράξης" βάραινε το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Επίσης, η αναιρεσιβαλλόμενη διαπίστωσε ότι «[μ]ετά την περάτωση της πράξης το σύνολο της χρηματοδότησης [761.566,45 ευρώ] για τις δαπάνες που είχε πραγματοποιήσει (...) διενεργήθηκε (...) επιτόπιος έλεγχος (...) κατά τον οποίο (...) διαπιστώθηκε η εκ μέρους της εκκαλούσης [ήδη αναιρεσεύουσα] είσπραξη μηνιαίων [τροφείων] για τη φύλαξη βρεφών και νηπίων». Όπως, τέλος διαπίστωσε η αναιρεσιβαλλόμενη, «[τ]ο συνολικό ποσό των [τροφείων] αυτών, κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης, ανήλθε σε 393.839,76 ευρώ (...) με την αιτιολογία δε ότι συνιστούσε έσοδο, κατά την έννοια του Κανονισμού (ΕΚ) 1685/2000 κρίθηκε από τους ελεγκτές ότι έπρεπε να αφαιρεθεί πλήρως από τις επιλέξιμες δαπάνες και να επιστραφεί από την εκκαλούσα [ήδη αναιρεσεύουσα].» Η αναιρεσιβαλλόμενη έκρινε σχετικώς ότι «μη αποδεικνυομένης εν προκειμένω της είσπραξης των "τροφείων" για την παροχή εκ μέρους της εκκαλούσας ειδικών υπηρεσιών προς τα βρέφη και νήπια, που δεν κάλυπτε το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, [...] ανακύπτει περίπτωση εις διπλούν χρηματοδότησης της δομής φύλαξης, αφενός από ίδιους πόρους, τα δίδακτρα, αφετέρου, μέσω της χρηματικής συνδρομής του Προγράμματος, η οποία και δικαιολογεί την επιστροφή της τελευταίας».

25. Κατά την αναιρεσιβαλλόμενη, η επίδικη δημοσιονομική διόρθωση ήταν νόμιμη διότι το συνολικό ποσό των "τροφείων" που είχε εισπραχθεί από τον βρεφονηπιακό σταθμό κατά τη διάρκεια της ενωσιακής αυτού χρηματοδότησης αποτελούσε έσοδο του σταθμού αυτού προκύψαν από την ένταξή του σε επιχειρησιακό πρόγραμμα ενωσιακής συγχρηματοδότησης και, συνεπώς, έπρεπε, για να αρθεί η "διπλή" χρηματοδότηση του βρεφονηπιακού σταθμού, να επιστραφεί μέσω της επιβολής της οικείας δημοσιονομικής διόρθωσης ποσού αντίστοιχου των κατά τα ανωτέρω "τροφείων". Κατά την αναιρεσιβαλλόμενη, ο ωφεληθείς από τη χρηματοδότηση όταν προβάλλει ότι δεν υφίσταται δεσμός μεταξύ του ως άνω "εσόδου" και της χρηματοδότησης, φέρει αυτός το σχετικό βάρος της απόδειξης, οπότε, αν δεν είναι σε θέση, ως εν προκειμένω, να αποδείξει την κατά τα ανωτέρω μη ύπαρξη τέτοιου δεσμού, τεκμαίρεται ότι το επίμαχο "έσοδο" προέκυψε από τη χρηματοδότηση.

26. Το Δικαστήριο, ενόψει των εκτεθέντων στην ανωτέρω σκέψη, συμπεραίνει ότι, κατά την αναιρεσιβαλλόμενη, ως έσοδο προκύψαν – λόγω του εισαγομένου τεκμηρίου – από την ενωσιακή χρηματοδότηση που πρέπει κατ' αρχήν να επιστραφεί από τον ωφεληθέντα, νοείται κάθε έσοδο που αυτός αποκόμισε κατά την περίοδο της χρηματοδότησής του από

ενωσιακούς πόρους, ανεξάρτητα (α) αν είχε έσοδα και πριν από την ενωσιακή χρηματοδότηση ώστε να απαιτηθεί ειδικός καταμερισμός αυτών που προέκυψαν λόγω της χρηματοδότησης, (β) αν χρηματοδοτήθηκε για τη συνολική λειτουργία του ή για κάποια επιμέρους δραστηριότητά του, ώστε να συνδεθούν αιτιωδώς τα προκύψαντα έσοδα με την ειδικώς χρηματοδοτηθείσα δραστηριότητα και (γ) αν τα επίμαχα έσοδα συνιστούν "κέρδος" από επιχειρηματική δραστηριότητα, ώστε να ερευνηθεί αν η χρηματοδότηση της εν λόγω δραστηριότητας, ενόψει και του κέρδους που αποκομίσθηκε, στοιχειοθετεί νόθευση του ανταγωνισμού.

27. Το Δικαστήριο επισημαίνει τα ακόλουθα: (α) Κατά τα πραγματικά περιστατικά που έγιναν ανελέγκτως δεκτά από την αναιρεσιβαλλομένη, ο ωφεληθείς από τη χρηματοδότηση βρεφονηπιακός σταθμός έλαβε την ενίσχυση προκειμένου να εξασφαλισθεί η «συνέχιση της λειτουργίας του», ήτοι ο σταθμός λειτουργούσε ήδη πριν από την επίδικη χρηματοδότηση αυτού και, συνεπώς, η προέλευση των επίδικων εσόδων, για να συνδεθεί κατά τρόπο αποκλειστικό με την επίδικη ενωσιακή χρηματοδότηση, έχρηζε, κατά τούτο, ιδιαίτερης αιτιολογίας (σκέψη 23). (β) Η επίδικη χρηματοδότηση δόθηκε στο πλαίσιο "άξονα" που απέβλεπε στην «βελτίωση της πρόσβασης και της συμμετοχής γυναικών στην αγορά εργασίας», ήτοι "άξονα" που είχε ως κεντρικό στόχο την υποστήριξη της εργασίας των γυναικών, γεγονός που επιβάλλει, σύμφωνα με τα ανωτέρω γενόμενα δεκτά (σκέψεις 16 έως 18), ως αναγκαίο στοιχείο της αιτιολογίας της εκκληθείσας δημοσιονομικής διόρθωσης, τη σύνδεση των επίμαχων εσόδων με τον εν λόγω κεντρικό στόχο ώστε τα έσοδα αυτά, ως δημιουργηθέντα στο σύνολό τους ή εν μέρει από τη συγχρηματοδοτούμενη "πράξη", να αφαιρεθούν "αναλογικά". (γ) Η υποχρέωση αφαίρεσης των εσόδων που προβλέπεται στον "κανόνα" που παρατέθηκε στη σκέψη 16, ως επιβληθείσα προκειμένου να μην προκύψει αδικαιολόγητο πλεονέκτημα υπέρ δημόσιας ή ιδιωτικής επιχείρησης από την χρηματοδότηση αυτής λόγω της ένταξής της σε επιχειρησιακό πρόγραμμα, ισχύει μόνον όταν όντως συντρέχουν οι κατά το άρθρο 30 παρ. 4 του Κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999 προϋποθέσεις και συνεπώς η συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών πρέπει κατά τα ανωτέρω γενόμενα δεκτά (σκέψη 18) να διαπιστώνεται αιτιολογημένως σε κάθε περίπτωση όπου ζητείται η επιστροφή εσόδων.

28. Εν όψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει ότι το δικάσαν Τμήμα, ενώπιον του οποίου προεβλήθη ως λόγος εφέσεως ότι τα επίδικα "τροφεία" δεν αποτελούσαν "έσοδο" κατά την έννοια του νόμου, άλλως ότι ήταν πλημμελώς αιτιολογημένη η ένδικη διοικητική πράξη, κατά το μέρος που χαρακτήρισε αυτά ως "έσοδα" κατά την έννοια του οικείου "κανόνα", όφειλε να ερευνήσει, ώστε να δώσει την απαιτούμενη από τις εφαρμοστέες διατάξεις νόμιμη βάση στην οικεία κρίση του και να αιτιολογήσει νομίμως

την απόφασή του, αφ' ενός μεν, αν η εκκληθείσα ενώπιον του Τμήματος δημοσιονομική διόρθωση περιείχε επαρκή αιτιολογία περί του ότι τα επίδικα έσοδα είχαν δημιουργηθεί αναλογικά από την συγχρηματοδότηση του βρεφονηπιακού σταθμού λόγω ένταξης αυτού σε πρόγραμμα βελτίωσης της πρόσβασης και συμμετοχής γυναικών στην αγορά εργασίας και, αφ' ετέρου, αν η εν λόγω βρεφονηπιακή δομή και το νομικό πρόσωπο εντός του οποίου ήταν ενταγμένη μπορούσε να χαρακτηριστεί ως "δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση", υπέρ της οποίας ήταν δυνατόν να προκύψει από τη συγχρηματοδότηση "αδικαιολόγητο πλεονέκτημα", κατά την έννοια των ενωσιακών κανονισμών που παρατέθηκαν. Συνεπώς, η απόφαση του Τμήματος που εφάρμοσε τις κρίσιμες για την υπόθεση ρυθμίσεις χωρίς να διαπιστώσει τη συνδρομή των δεδομένων που είναι αναγκαία για την εφαρμογή των ρυθμίσεων αυτών, και μη απαντώντας στον κρίσιμο ισχυρισμό που προέβαλε ενώπιον του Τμήματος η τότε εκκαλούσα περί του κατά τούτο ανατιολόγητου της εκκληθείσας απόφασης, είναι αναιρετέα και πρέπει να εξαφανισθεί ως προς το κεφάλαιό της αυτό.

29. Κατά την γνώμη της Αντιπροέδρου Χρυσούλας Καραμαδούκη και των Συμβούλων Γεωργίου Βοϊλή, Αγγελικής Μυλωνά, Γεωργίας Τζομάκα, Βιργινίας Σκεύη, Κωνσταντίνου Παραθύρα και Κωνσταντίνου Κρέπη, που μειοψήφησαν, εν προκειμένω το δικάσαν Τμήμα δέχθηκε, κατά την αναιρετικά ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, μεταξύ άλλων, ότι η επίδικη συγχρηματοδοτούμενη πράξη φέρει τον τίτλο «Επιχορήγηση της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης ... για τη συνέχιση της λειτουργίας δομής φύλαξης βρεφών και νηπίων στο Δήμο ...», με τελικό δικαιούχο την ήδη αναιρεσείουσα, ότι συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και από εθνικούς πόρους, ότι η διάρκεια υλοποίησής της ορίστηκε από 1.1.2002 έως 28.2.2006, ότι μετά την περάτωση της πράξης -και αφού στην ήδη αναιρεσείουσα είχε καταβληθεί το σύνολο της χρηματοδότησης για τις δαπάνες που είχε πραγματοποιήσει (751.566,45 ευρώ)- διενεργήθηκε, στις 19.3.2008, επιτόπιος έλεγχος της πράξης από ομάδα της αρμόδιας Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης, κατά τον οποίο, από το τηρούμενο «μητρώο μαθητών», που επιδείχθηκε στους ελεγκτές, διαπιστώθηκε η εκ μέρους της τότε εκκαλούσας και ήδη αναιρεσείουσας «είσπραξη μηνιαίων διδάκτρων για τη φύλαξη των βρεφών και νηπίων», το συνολικό ποσό των οποίων ανήλθε, κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης, σε 393.839,76 ευρώ και, τέλος, ότι για το ποσό αυτό εκδόθηκε σε βάρος της η 9.15269/οικ.6.2193/3.9.2009 απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης, στην οποία ως αιτία ανάκτησης αναφέρεται ότι επρόκειτο για «το ύψος των μηνιαίων διδάκτρων τα οποία έχει λάβει η Δημοτική Επιχείρηση για την φύλαξη των βρεφών και των νηπίων και σύμφωνα με τον κανονισμό Ε.Ε. 1685/2000 (...) αντιπροσωπεύουν πόρους που μειώνουν το ποσό της χρηματοδοτικής συμμετοχής των διαρθρωτικών ταμείων που απαιτείται για την (...) πράξη». Δεχόμενο δε περαιτέρω το

Τμήμα ότι η ως άνω απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης παρίσταται νόμιμη, δεδομένου ότι τα έσοδα αυτά (393.839,76 ευρώ), που προέκυψαν στο πλαίσιο και λόγω της συγχρηματοδοτούμενης πράξης, επιβάλλεται να αφαιρεθούν από τις επιλέξιμες δαπάνες αυτής, χωρίς να ασκεί επιρροή ο χαρακτηρισμός των εισπραχθέντων διδάκτρων ως εσόδων από "τέλη εγγραφής" ή από "υπηρεσίες" (τη φύλαξη των βρεφών και νηπίων), σύμφωνα με την ενδεικτική άλλωστε- απαρίθμηση του Κανονισμού (ΕΚ) 1685/2000, δεν στέρησε την απόφασή του αυτή από νόμιμη βάση, καθώς διαπίστωσε τη συνδρομή του συνόλου των προϋποθέσεων που απαιτούνται, βάσει των διατάξεων του άρθρου 30 του Κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999, του άρθρου 1 του Κανονισμού (ΕΚ) 1685/2000 και ιδίως του περιλαμβανομένου στο Παράρτημα αυτού κανόνα αριθ. 2 «Λογιστικός χειρισμός των εσόδων», οι οποίες διέπουν, ως ειδικές, την επίδικη έννομη σχέση, για τη μείωση, ανάλογα με τα έσοδα που εισπράχθηκαν, της κοινοτικής και εθνικής συμμετοχής. Εξάλλου, ο προβληθείς με την έφεση ισχυρισμός της τότε εκκαλούσας και ήδη αναιρεσείουσας ότι η χρηματοδότηση της πράξης κάλυπτε δαπάνες προσωπικού, αμοιβές τρίτων και διάφορα άλλα έξοδα του βρεφονηπιακού σταθμού, όχι όμως και τις πάγιες ανάγκες των βρεφών και νηπίων, όπως την ημερήσια διατροφή τους, την ιατροφαρμακευτική τους περίθαλψη, την παρακολούθησή τους από παιδίατρος κ.λπ., και ότι ήταν για τις τελευταίες αυτές δαπάνες που χρησιμοποιήθηκαν τα δίδακτρα, ορθώς απορρίφθηκε από το δικάσαν Τμήμα, με την αιτιολογία ότι, αναφορικά με την διάθεση των οικείων ποσών, κανένα στοιχείο δεν προσκομίσθηκε, με συνέπεια, μη αποδεικνυομένης εν προκειμένω της εισπραξης των διδάκτρων για την παροχή εκ μέρους της [τότε] εκκαλούσας ειδικών υπηρεσιών προς τα βρέφη και νήπια, που δεν κάλυπτε το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, να ανακύπτει περίπτωση εις διπλούν χρηματοδότησης της δομής φύλαξης. Άλλωστε, δεδομένου ότι το φυσικό αντικείμενο της συγχρηματοδοτούμενης πράξης, που συνίστατο στη συνέχιση της λειτουργίας δομής φύλαξης βρεφών και νηπίων στο Δήμο ..., ταυτιζόταν πλήρως με την αιτιολογία εισπραξης των διδάκτρων («για τη φύλαξη των βρεφών και νηπίων»), δεν παρέβη το δικάσαν Τμήμα τους κανόνες κατανομής του βάρους απόδειξης, αφού εναπόκειται στην ήδη αναιρεσείουσα να αποδείξει τον ως άνω ισχυρισμό της, βάρος στο οποίο, όπως εκτίθεται στην αναιρεσιβαλλόμενη, δεν ανταποκρίθηκε. Επομένως, η αίτηση αναιρέσεως θα έπρεπε να απορριφθεί ως αβάσιμη. Πλην όμως η γνώμη αυτή δεν κράτησε.

30. Με βάση το σύνολο των ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει ότι η υπόθεση που χρήζει περαιτέρω έρευνας κατά το πραγματικό αυτής πρέπει να αναπεμφθεί στο Τμήμα, το οποίο, πέραν όσων κρίνει αναγκαίο να εξετάσει, οφείλει επίσης να ερευνήσει: (α) αν ο χρηματοδοτηθείς φορέας είχε έσοδα και πριν από την ενωσιακή του χρηματοδότηση και σε ποιο βαθμό κατά την περίοδο της χρηματοδότησης αυξήθηκαν τα έσοδά του,

(β) αν η ενωσιακή χρηματοδότηση δόθηκε για την ενίσχυση της συνολικής λειτουργίας του χρηματοδοτηθέντος φορέα και αν δόθηκε μόνο για τη χρηματοδότηση σκέλους της δραστηριότητάς του, πώς τα προκύψαντα έσοδα συνδέονται αιτιωδώς με αυτό και (γ) αν ο χρηματοδοτηθείς φορέας με τα ενωσιακά κονδύλια συνιστά επιχείρηση που από τη χρηματοδότηση αποκόμισε κέρδη εκ των οποίων, αν δεν αφαιρεθούν από τη χρηματοδότηση, κινδυνεύει να νοθευθεί ο ανταγωνισμός.

31. Το Δικαστήριο κρίνει ότι η εξέταση των λοιπών λόγων αναιρέσεως κατέστη αλυσιτελής διότι τα ζητήματα που τίθενται από αυτούς, σχετιζόμενα με την τήρηση εν γένει των αρχών της αναλογικότητας και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, έχουν απωλέσει ως εκ των κριθέντων στις σκέψεις 28 και 30 το υπόβαθρο επί των οποίων στηρίχθηκαν οι σχετικές κρίσεις της αναιρεσιβαλλομένης και πρέπει συνεπώς να εξετασθούν εκ νέου, με τη δέουσα τάξη εξέτασης, από το δικαστήριο της ουσίας.

32. Δεκτής γενομένης της αιτήσεως, πρέπει να διαταχθεί η επιστροφή του καταβληθέντος υπέρ του Δημοσίου παραβόλου στην αναιρεσείουσα, ενώ πρέπει να απαλλαγεί το Ελληνικό Δημόσιο από τα δικαστικά έξοδα της αναιρεσείουσας σύμφωνα με την αναλόγως εφαρμοστέα εν προκειμένω (άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981) διάταξη του άρθρου 275 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την από 30-5-2014 αίτηση της Δημοτικής Κοινοφελούς Επιχείρησης Δήμου ... για ανάρτηση της 1223/2014 απόφασης του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Αναιρεί την απόφαση αυτή και αναπέμπει στο Τμήμα κατά το σκεπτικό.

Διατάσσει την επιστροφή του κατατεθέντος υπέρ του Δημοσίου παραβόλου στην αναιρεσείουσα.

Απαλλάσσει το Ελληνικό Δημόσιο από τα έξοδα της αναιρεσείουσας.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, την 28^η Ιουνίου 2017.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

**ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ - ΕΛΙΣΑΒΕΤ
ΚΟΥΛΟΥΜΠΙΝΗ**

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 6 Μαρτίου 2019.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ